

**Процес здобуття знань чи підготовка заради досягнення мети:
підходи до навчання та оцінки його результатів у програмі «Бібліоміст»**

Курсовий проект, письмова робота, дослідження, іспит, тест, вікторина, твір на задану тему, реферат, опитувальник, спостереження – усі ці види оцінювання навчальних і тренінгових програм, швидше за все означають «стрес» для більшості студентів безвідносно до їхнього віку, предмету вивчення, чи попередньої підготовки. А чи можна зробити оцінювання результатів навчання вартисним, корисним, й приємним спільним проектом студентів і викладачів? Методичні рекомендації з оцінювання якості освіти, розроблені за останні кілька років, просувають ідею зміни підходу до перевірки знань і навичок студентів. Експерти радять сприймати навчання як діяльність, на шляху до досягнення певної мети, а не лише процес засвоєння нової інформації. Спроможність отримати бажаний результат є основним показником, який прагне виявити оцінювання. Такий підхід дещо відрізняється від традиційних перевірок професійної готовності чи «зрізів знань», знайомих багатьом ще зі школи. Ось стислий порівняльний аналіз обох підходів.

<i>Навчання як процес здобуття знань</i>	<i>Цільове навчання</i>
<p>В центрі уваги – зміни рівня компетенції студента. Оцінка результатів навчання має на меті перевірити здатність студента або учасника тренінгу демонструвати ступінь засвоєння нового матеріалу, зростання знань та вдосконалення навичок. До-тренінговий, проміжний, та підсумковий контроль показує, що саме на момент тестування знають і вміють робити студенти в результаті участі у навчальному процесі.</p> <p>Відтворення засвоєного матеріалу – основа цього підходу. Приклад завдання для підсумкового контролю, який виконують на закінчення курсів підвищення кваліфікації бібліотекарі, а саме написання реферату – промовистий. Письмова робота повинна розкривати одну із визначених тем, представлених на курсах, чи самостійно сформульовану тему, дотичну до якогось із предметів, що вивчалися. За реферат ставиться оцінка, яка й вважається показником результативності підготовки. Питання про те, як вона відображає</p>	<p>Наголос робиться на поліпшенні здатності студента використовувати нову інформацію та набуті навички для досягнення особистих та професійних цілей, на готовності студента генерувати власні ідеї та знаходити способи розв'язання можливих проблем. Це передбачає, що студент критично ставиться до масиву надаваної інформації й концентрує зусилля на найбільш доречних аспектах курсу підготовки.</p> <p>Продуктування нових ідей та стратегії долаття труднощів лежить в основі створення навчальної програми, організації тренінгового процесу і визначення методів оцінювання його результатів. Контрольні заходи націлені на те, щоб визначити, чи студенти розуміють довгострокову мету свого навчання та побачити, як саме вони застосовуватимуть нові знання, навички, та ставлення. Прикладні вміння, поліпшена компетенція, зміцнена спроможність вирішення нагальних питань, особисте зростання, творчий потенціал, й аналітичне мислення вважатимуться</p>

спроможність бібліотекаря краще виконувати свою роботу, лишається «поза зоною досяжності» контрольного завдання.

Найважливішою сферою оцінювання є знання предмету (зміст) для студентів і педагогічна майстерність (процес) для викладачів. Нервування з приводу висновків перевірок подвоюється, оскільки обидві сторони несуть відповідальність за результати. Взаємозалежність викладачів і студентів, однак, не збалансована. Викладач або тренер контролює процес навчання. Він сам вирішує, який матеріал подавати, які методи застосовувати, і як оцінювати студентів. Такий розподіл влади добре працює для аудиторії дітей чи початківців, за якими необхідно наглядати й спрямовувати у правильний бік. Проте, він навряд чи буде ефективним для навчання чи перепідготовки дорослих, адже кожен старший студент приносить у клас власний досвід та знання з різних галузей, отримані за роки роботи і попереднього навчання.

Оцінювання лягає на плечі викладача чи методиста. Можливість підібрати особливі види завдань, результати яких передбачувані, спокуслива для викладача і дає слабину студентам. Державні стандарти, які зараз впроваджуються в Україні у різних освітніх сферах, мають на меті забезпечення мінімального рівня кваліфікації студентів. Однак, іспити на кшталт «зрізів знань», що проводяться за розпорядженнями Міністерства освіти і науки в багатьох навчальних закладах у процесі первинної чи чергової акредитації, часто обертаються труднощами й розлагоджують навчальний процес. Стандарти не завжди чітко сформульовані і доступні для ознайомлення.

Перші спроби системного впровадження прозорості оцінювання результатів навчання зроблені з відкриттям Українського центру оцінювання якості освіти, що проводить тестування випускників загальноосвітніх шкіл. На сайті Центру розміщені стандартні вимоги по кожному з предметів, зразки тестових завдань, роз'яснення правильних відповідей. Однак, присутність зовнішнього оцінювача та

очікуваними результатами цільового навчання. Прийнятним інструментом для збору індикаторів успішності буде виконане завдання розробити план розширення послуг для конкретної бібліотеки, де працює бібліотекар, що бере участь у тренінгу; або розроблена проектна заявка та заповнена апікаційна форма на певний грант; або проект стратегії налагодження партнерства з ключовими особами в регіоні та людьми, які приймають рішення, що стосуються бібліотек; або програма професійного розвитку молодших бібліотечних спеціалістів.

Важливими сферами оцінювання результатів цільового навчання є користь, яку отримують студенти (підсумки навчання) і стратегічна побудова тренінгу (програма: на скільки добре припасований новий матеріал до попередніх знань студента, як він співвідноситься із особистістю студента і як задовольняє його потреби розвитку). Відповідно, завдання викладача полягає не лише у передачі знань та демонстрації навичок, але й у з'ясуванні, ким є студенти, як саме вони засвоюють нове, і як допомогти їм визначити найкращий спосіб використання наявних та нових ресурсів. Студенти мають більше голосу: вони обговорюють потреби в навчанні з учителем та колегами і разом встановлюють його цілі. Можливість брати участь у підборі матеріалу і виборі тем, а також узгодженні найбільш корисного методу оцінки є більшою у випадку цільового навчання. Усвідомлення співучасті та певного контролю над перебігом власного навчання мотивує дорослих.

Тому, оцінювання перетворюється на спільну діяльність. Мета та завдання тренінгу, визначені викладачами і студентами разом, є підставою для контрольних завдань. Викладач більш зацікавлений в об'єктивному оцінюванні, оскільки безвідносно до якості викладання, різні студенти можуть на практиці використовувати різні аспекти набутої кваліфікації і робити це різними шляхами для досягнення власних особливих цілей. Студенти є більш зацікавленими перевірити наслідки тренування, оскільки нові вміння

<p>тести, які проводяться адміністрацією, створюють додаткову напругу, додають стресу, і можуть викликати супротив чи неприйняття для дорослих студентів та тренерів, які почуватимуть відсутність довіри до їхнього професіоналізму і присмак контрольно-ревізійного характеру перевірок, проваджених третьою стороною.</p>	<p>безпосередньо стосуються їхньої щоденної роботи. Самооцінка, реалізація індивідуальних проектів, та аналіз результатів підготовки складають невід'ємну частину цільового навчання. Кожний студент сам відповідає за те, щоб ефективно використовувати нові ресурси для досягнення мети. Відповідно, він хоче одразу ж з'ясувати, чи отримає він користь і яку саме від застосування вивченого. Викликом цього підходу є значна гнучкість стандартів. Наприклад, уміння організувати велику адвокаційну кампанію може бути не таким значущим для сільського бібліотекаря, який приходить на тренінг, щоб навчитись користуватися електронним каталогом і створити веб-сайт своєї бібліотеки, а тому й не може бути прийнятим як стандарт якості, відповідність якого перевіряється певним завданням. Цільове навчання висуває більші вимоги та передбачає більше роботи для викладачів, яким потрібно мати і цілісну стратегію викладання, й випрацьовану індивідуалізовану тактику викладання, а також різноманітні завдання для перевірки.</p>
--	--

Навчально-виробничі програми, адміністровані державними органами (Центральний інститут післядипломної освіти, Академія педагогічних наук) здебільшого ґрунтуються на підході до навчання як до процесу здобуття знань. Знайти документи, у яких згадані заклади відкрито перелічують освітні стандарти чи вказують, як їхні програми співвідносяться чи можуть бути адаптовані до мінливих умов сучасного ринку праці в Україні, майже неможливо. Однак, в освітньому просторі також присутні тенденції до прийняття підходу, що зосереджується на навчанні заради досягнення мети та намагається збалансувати стандарти з диференційованими потребами студентів. Міністр освіти України Іван Вакарчук неодноразово підкреслював необхідність належного оцінювання рівня знань студентів. Приділивши увагу питанню індивідуальним особливостям «показу студентами своїх знань» та «явищам флюктуаційного характеру, які забарвлюють процес оцінювання», Міністр закликав до використання об'єктивних способів оцінювання, які ґрунтуються на емпіричних даних та статистичних методах збору інформації. «Щоб говорити про якість освіти, вона має бути параметризована і кількісно виміряна. Усе можна виміряти», - сказав Міністр в інтерв'ю «Українському тижню», опублікованому 17 липня 2009 р. (<http://www.ut.net.ua/art/166/0/2804/0/>). Пан Вакарчук наголосив на доречності цільового навчання і гнучкості професійної підготовки, та надання школам й університетам можливості змінювати програми й змістове наповнення предметів задля кращого задоволення потреб студентів та надання більш якісних послуг з професійного розвитку. У червні цього року Міністерство видало наказ про введення вибіркового курсів до програм університетів, а проект Концепції профільного навчання у старшій школі розміщено 30 липня 2009 р. на офіційному сайті для громадського обговорення.

Дотримуючись принципів орієнтації на освітні потреби, програма «Бібліоміст» обирає підхід цільового навчання у розроблених курсах для бібліотекарів. Тренінгові модулі, пропонувані «Бібліомостом» зорієнтовані на допомогу бібліотекарям отримати необхідні навички користування комп'ютером і наступної передачі їх відвідувачам. Мета тренінгів – підготувати бібліотекарів та надихнути їх на заохочення читачів до навчання і використання засобів мережі Інтернет та інформаційних технологій задля досягнення будь-яких своїх цілей. Тренінгова програма для бібліотекарів побудована з урахуванням питань, які відвідувачі безперечно задаватимуть з приводу комп'ютерів. Як знайти вакансії в Інтернеті? Як спілкуватися з родичами за кордоном? Чи можете допомогти мені зробити дослідження для реферату? Як знайти рецепт американського імбирного печива? А як перекласти його комп'ютером з англійської? Відповідно, успішність тренінгу може бути виміряна за допомогою відповіді на питання «Чи бібліотекарі, після проходження курсу, здатні допомагати читачам з користю для себе працювати в Інтернеті?» Щоб отримати такий показник традиційні тести та стандарти знань не надто підходять, адже задоволення потреб користувачів передбачає початкове визначення їхніх потреб і подальше визначення спроможності бібліотекарів виконувати відповідні запити. Саме тому «Бібліоміст» пропонуватиме широкий комплекс заходів цільового навчання як елемент професійного розвитку бібліотекарів і використовуватиме менш традиційні методи оцінювання ефективності навчання.